

Brev hjemmefra - 4/24

Innhold

Side 2 Info om foreningen

Side 3 Hilsen lederen

Side 4 Spelet "4th of July - 17. Mai"

Side 5 Fra Furnes til Amerika 1850

Side 9 Fra Holo til Albion, Wisconsin

Side 13 De første utvandrere fra Biri

Side 17 Utvandringen til Amerika

Side 20 Fra Nedstrand i Rogaland til Nerstrand, Minnesota

Side 24 Fra Stange til Amerika 1850

Side 28 Siste sida. Aktivitetskalende

Norsk utvandremuseums venner - kontakt info

Adresse:

Ingrid Semmingsens veg 10
2312 Ottestad

Org. nummer:

921 202 830

Bank:

1800 13 44818

Vipps:

573823

Spørsmål til foreningen rettes til:

926 67 305 bjorin1002@gmail.com

Redaksjon "Brev hjemmefra" – kontakt:

959 81 385 osyverin@gmail.com

Hjemside: utvandremuseet.no/venneforeningen

Bli medlem i venneforeningen:

Vipps på nr.: **573823**. Merk innbetalingen med navn, telf.nr. og e-post. Eller til bank med de samme opplysninger.

Facebook:

Utvandremuseets venner

Medlemskontingenten er kr 250 pr. år

Styret - (valgt på årsmøtet februar 2024)

Leder	Björg-Karin Ringen	926 67 305	bjorin1002@gmail.com
Nestleder:	Nancy Louise Coleman	924 22 456	tootch@gmail.com
Kasserer:	Odd Hemma	909 31 247	ohemma@online.no
Sekretær:	Ola Syverinsen	959 81 385	osyverin@gmail.com
Styremedl:	Marit Gran	957 51 078	maritgran1954@gmail.com
Styremedl:	Randi Løbakk	986 92 999	randilobakk@gmail.com
Styremedl:	Gunvor Brodal	913 80 332	gbrodal@online.no

Revisor: Andreas Sølvsberg

Valkomit : Styret oppnevner ny valgkomité før neste årsmøte

Representasjon styret i Stiftelsen Norsk utvandremuseum og forskningssenter:

Representant: Leder Bj rg Karin Ringen

Vararepresentant: Odd Hemma

Representasjon til årsmøtet i Forbundet Norske Museumsvenner (FNM):

Representant: Leder Bj rg Karin Ringen

Redaksjonskomiteen:

Erling Hesjadalen, Ola Syverinsen og Inger Johanne Kristoffersen

Styret oppfordrer alle til å verve medlemmer til venneforeningen – det trengs flere medlemmer og mer penger til aktiviteter sammen med museet. Alle er velkomne.

Innmelding kan gjøres ved å sende en epost til: ohemma@online.no – og sette inn

kr 250,-på konto: **1800 13 44818** - P  VIPPS #**573823**.

Husk å oppgi navn, telefonnummer eller e-post i meldingsfeltet

Lederen

Jeg hadde en drøm..

Om at vi skulle hatt et Utvandrerspel, og at vi kunne lage en historisk opplevelsestur på Mjøsa som kunne illustrere hvordan mange fra Innlandet startet på reisa si til Amerika. Og nå tror jeg at vi får til begge deler. Takket være utrolige Tor Karseth og Nancy Coleman når det gjelder spelet og takket være positive og arbeidsomme historielag når det gjelder turen, og ikke minst de med penger som har tro på oss. Takk til sparebankstiftelsen Hedmark, sparebankstiftelsen DNB, Fritt ord, Innlandet fylkeskommune og Eidsvoll kommune. Vi venter på flere svar, men har nå klart å få til en grunnfinansiering som gjør at dette kommer til å gå!

Alle må inkludere dette i sommerplanene sine i år:

14.juni blir det åpning av ny utstilling på museet: «Ukjent landskap», denne vil vi presentere nærmere i et senere Brev hjemmefra.

15. juni starter Skibladner fra Lillehammer kl 09.00 med 17-årige Augusta Laumann om bord og går fra Moelv 10.30, Gjøvik 11.30, Tingnes 12.30, Brumunddal 13.30, Hamar 14.35 og Stange 15.00 før vi ender på Eidsvoll kl 18.00. Hensikten med turen er å ta opp historiske reisefølger som illustrerer folk som dro fra disse plassene. Det vil bli laget et program for hele turen og om hva som vil foregå på de ulike stedene før Skibladner kommer og henter følgene. Det blir foredrag, skuespill, sang, marked, auksjoner med mer. Vi vil vurdere å sette opp en buss slik at det blir mulig å delta på flere steder. Enkelte ting blir det påmelding på f.eks avslutningen som bl.a inneholder en faglig dialog om

demokratibyggning i Eidsvollbygningen/Wergelandshus.

26. 28. eller 29.juni spilles 4th. Og July – 17.mai i Utvandermuseets fantastiske uteområde. Manuset er ferdig og første øving med skuespillere blir første helga i januar. De som var på julekaffe på museet fikk høre noen av sangene. Dette blir bare så bra!

Det trengs masse venner og hender for at vi skal få dette til, så om du vil være statist, lage mat eller kaker, aktivisere barn, snekre tribune, selge billetter, skaffe sponsorer, sy eller strikke kostymer, så tror jeg ganske så sikkert at vi har noe til dere ALLE, bare si fra. Det er sy- og strikkekafe på museet annen hver mandag fra kl 18.00. Vi starter igjen etter jul 6.januar. Om du lurer på om det er noe som passer for deg, så ta en telefon så finner vi ut av det.

Den 8.januar kommer Memoar til museet med sitt nye prosjekt; migrasjonsminne. Det blir halvdagsseminar kl 12.-15.00 for de som vil lære for å delta i prosjektet. Kl 18.00 er det mimrekveld der de som vil fortelle eller høre historier om migrasjon er hjertelig velkomne. Det blir litt servering.

Men før det så nyter vi at det har kommet litt snø som lysner førjulskveldene litt, at det er advent, at noen få dager blir kortere, før vi starter på en uhorvelig mengde dager som blir lenger og lysere, at vi skal feire jul og begynne på et forhåpentligvis fredeligere

og GODT 2025- Crossing 200.

Björg-Karin

Skriv til bjorin1002@gmail.com

eller send **sms**

eller ring **92667305**

Utdrag fra det Terje Hasle Joranger skriver om spelet

Spelet «4th of July – 17. mai»

I sin åpningstale på det siste møtet i den nasjonale jubileumskomiteén for Crossings 200, som ble avholdt 19.november på Sentralen i Oslo, trakk kulturminister Lubna Jaffery fram spelet som en av de viktigste hendelsene i 2025. Det var stor stas!

Kulturminister Lubna Jaffery

Arbeidet så langt tyder på at spelet «4th of July – 17. mai» blir et verk av god kvalitet. Tor Karseth er den i Norge som har mest erfaring med skriving og produksjon av historiske spel. Musikeren Ole Gjøstøl har tatt på seg kapellmesterjobben, og han er kjent som en dyktig arrangør, med ansvaret for

musikken i flere historiske spel. Dette borger også for god kvalitet.

Sammen med den nye utstillingen «*Ukjent landskap*», som åpner 14. juni på museet, blir dette et flott tilbud til besøkende på **Norsk utvandrer museum** i jubileumsåret.

Nancy Coleman fra Norsk utvandrer museums venneforening har gjort en stor og viktig innsats i planleggingen av spelet. Handlingen er lagt til Ringsaker i Norge og småbyen Belmond i staten Iowa, som utvandrerne fra Ringsaker grunnla i 1869. Stykket tar opp både kvinners rettigheter, slaveri-debatt og identitetsdannelse, viktige temaer som vekker stor interesse også i dag. Nancy har, med sin kjennskap til norsk-amerikansk kultur og historie, kvalitetssikret at handling og persongalleri kan knyttes til historiske hendelser og personer. Hennes arbeid med innholdet i spelet gir spelet både troverdighet og autensitet.

Spelet har en regional tilknytning, men temaene er relevante for et større publikum. Norsk utvandrer museum og Anno museum vil sørge for at spelet blir markedsført vidt, både i Innlandet, i nyhetskanaler i andre deler av landet og i vårt solide nettverk i Nord-Amerika.

Furnes historielag ved Gunvor Brodal og Asbjørn Røsbak:

Utvandret fra Furnes til Amerika 1850

De første furnesinger som utvandret til Amerika er ifølge Furnes Bygdebok III familien til Hans Iversen Nerkværn. De fikk utflytterattest hos sognepresten i Furnes den 25. juni 1850. Sønnen Johannes er ikke nevnt i denne sammenheng da det viser seg at han fikk sin utflytterattest i desember året før. Familien hadde siste bosted på en husmannsplass under Nerkværn gård i Brumunddal. Hans Iversen 48 år og kona Alis Nielsdatter 50 år reiste med alle sine fem barn. Johannes 22 år, Maria 19 år, Lisbet 16 år, Gunnor 13 år og Agnete 9 år.

Nerkværn hadde på denne tiden seks husmannsplasser. Det var Paradis og Marjalund, Hverven, Wesselbakken, Møllerstuen og Pottmakerstuen, men på hvilken av disse familien bodde vet vi ikke. Det var Thore Bjerke som eide Nerkværn og han var allerede da kjent som en svært dyktig forretningsmann og var også en foregangsmann på flere områder. Til gården var det tilknyttet flere møller som ble utvidet og modernisert etter hvert. Det var også sagbruk og brenneri tilknyttet gården. Til sammen ga dette arbeidsplasser for mange personer i tillegg til gårdsdriften. Gården hadde en velegnet beliggenhet tett ved Mjøsa med hensyn til frakt av varer til og fra. Med båt på sommerstid og med hest på isen vinterstid.

Før familien kom til Nerkværn bodde de på flere ulike gårder/husmannsplasser i Furnes. Husmannslivet kunne være både hardt og vanskelig så når ryktene om rike muligheter og eget jordbruksland i Amerika begynte å spre seg, satte det tankene i gang hos mange

og rundt 1850 kom en forholdsvis stor bølge med utvandrere.

Bilde fra DS Bundefjord på Mjøsa utenfor Nerkværn Brenneri og Nerkværn Gård bakkenfor.

(Båten ble anskaffet 1876)

Beslutningen om å forlate alt man hadde for å reise måtte være tatt god tid i forvegen. Det skulle til en del penger for å reise med en hel familie og det var helst de mest bemidlede som hadde anledning til å dra. Mange solgte alt de eide for å kunne betale reisen. I familien fra Nerkværn regner vi med at sønnen Johannes bidrog sterkt til å påvirke og kanskje også finansiere reisen. Han var ungkar og hadde vært i arbeidslivet i flere år og kunne ha spart en del. Det sies at selve reisen hadde en viss pris, men at man måtte regne med å ha tilsvarende beløp til disposisjon etter at man kom til Amerika.

Reisen hjemmefra

Familien hadde nok allerede valgt seg ut Drammen som avreisested da de forlot Brumunddal. I 1850 var det ennå ingen jernbane så det var hesteskyss eller båt på Mjøsa som

var alternativene sørover. Det var en betydelig båttrafikk på Mjøsa fra Lillehammer i nord til Eidsvoll i sør og det gikk faste ruter. Det var mest av de såkalte føringsbåtene som kunne ta med noen få passasjerer i tillegg til frakten. Det var seilbåter som i nødstilfelle kunne ros inn til land. Men i 1850 hadde det også kommet en ny flott båt på Mjøsa. Det var dampbåten Jernbarden. Den var den første av sitt slag i Norge bygget i stål og satt i drift i 1840. D/S Jernbarden hadde ikke anløp i Brumunddal, bare på Tingnes og Hammar.

På Eidsvoll var det overnattingsmuligheter for reisende og videre sørover måtte de benytte hesteskysse. Det gikk faste ruter et par ganger i uken med såkalt dilligens. Både til Christiania og videre til Drammen. Det var mange som reiste ut fra Drammen og i en femårsperiode fra 1850 utvandret over 1600 personer herfra. De aller fleste fra landet. Det kunne være svært folksomt i byen da utvandrere gjerne måtte vente flere uker før de kom om bord på ei seilskute.

Overfarten

Hele familien er å finne på passasjerlista til en bark ved navn Sjofna som seilte fra Drammen i august. Overfarten antas å ha vært ca. 6 uker og Sjofna ankom New York 21. september 1850. Det var i alt 157 passasjerer om bord. På passasjerlista og i Furnes Bygdebok III finner vi også en unggutt, Andreas Tommessen Jevanol, 17 år. Han fikk utflytterattest samme dato som familien til Hans og Alis. Siden navnet hans står mellom de andre på passasjerlista er det tydelig at de reiste i samlet følge.

Det antas at det var forholdsvis primitive forhold på ei slik seilskute. De aller fleste fikk opphold på mellomdekk. De reisende ble

Bilde: En bark er et seilskip med minst tre master. Den har noe enklere rigg enn en full-rigger og kunne seile med mindre mannskap og hadde derfor sine fordeler i skikkelig uvær.

Sjofna tilhørte rederiet H. Ellingsen i Drammen og ble sjøsatt i 1849. Skipet reiste utallige ganger med emigranter til Amerika i tidsrommet 1850 til 1867.

stuet tett sammen og på noen skip var det helt uten innredning med bare halm på gulvet og de måtte bruke medbrakte kister og annet å sitte på. Andre hadde snekrede senger i to etasjer. Da måtte gjerne en hel familie dele plass i en stor sengekarm. Alle måtte ha medbrakt mat for hele reisen. De måtte også ha med egne kokekar. Det var begrensede muligheter til å tilberede maten. Det kunne bli lange køer ved kokeplassen

på dekk. Vann og ved var det eneste de hadde tilgang til på båten. Alt sengetøy som

skinnfeller og annet måtte medbringes, og det fantes ingen form for oppvarming på mellomdekk. De sanitære forholdene om bord var også dårlige og det var ikke uvanlig at smittsomme sykdommer som kolera og dysenteri kunne bryte ut. Men på denne overfarten høsten 1850 var det ingen døde på passasjerlista. Det tyder på at de kan ha vært heldige med været og at båten var så ny kan ha vært en fordel.

New York, Wisconsin og Minnesota

Vår familie ankom havna i New York City 25. september. Det var først i 1855 at Castle Garden ble opprettet som mottakshavn og besto til 1890, etter det ble Ellis Island utbygd som et kjempestort mottak. I 1850 var mottaksapparatet mindre organisert og med noe utrygge forhold. Etter ukesvis på sjøen kunne de reisende være både utslitte og sjøsyke og kunne bli utsatt for tyver og annet. Språkvansker gjorde at de kunne bli utnyttet, anbefalt feil sted å reise til, eller betale for mye for tjenester og reiser.

Hvilken reiserute og hva slags transportmiddel vår familie valgte videre fra New York vet vi ikke, men familien endte opp i staten Wisconsin på et sted som heter Koshkonong i Jefferson County. Vi regner med at de hadde hørt om stedet før de dro. Det var allerede veldig mange norske som hadde bosatt seg der. Det sies at her var det et av de største norske settlementene. Såpass mye nordmenn var det her at til og med kirkebøkene var skrevet på norsk. Stedsnavnet kunne kanskje virke noe merkelig for det norske øre og det sies at på folkemunne ble det derfor kaldt Kaskeland.

Vi vet ikke hvordan familien bodde eller hva de livnærte seg av, men de bodde nok sammen fra starten. Det gikk ikke lenge før noe

sørgelig hendte, nemlig at Hans Iversen og kona Alis døde. Hans døde ca. ett år etter at de kom fram og Alis døde ikke lenge etterpå. Det er ikke utenkelig at de døde av kolera som en del andre på den tiden. De er sannsynligvis gravlagt i Koshkonong. Hans og Alis fikk ikke oppleve så mye av sitt nye hjemland. Heller ikke at barna vokste opp, giftet seg og fikk familie. De eldste i søskenflokket måtte nok ta seg av Gunnor som knapt var konfirmert og Agnete som var i 11-års alderen.

Det ser ut som søskenflokket flyttet fra Koshkonong ikke lenge etter at foreldrene døde og vi finner dem igjen i Minnesota. Der var det flere større norske samfunn. Det ser ut til at det gikk bra med alle fem og de fikk et langt liv i Amerika. De holdt god kontakt seg imellom i og med at alle var bosatt i samme stat. De av de fem søsknene som giftet seg, giftet seg med norske utvandrere. De betrodde seg til den Lutherske kirke.

Familie og etterkommere i USA

Det gjenstår en del undersøkelser for å få et større og komplett bilde av hvordan familien levde og livnærte seg i Amerika og også om de neste generasjoner og etterkommere. Dette er bare starten på et prosjekt som også kan utvides til å se litt bakover. Det startet med Alis Nielsdatter som ble født den 23.02.1800 på Hullebergseie i Ringsaker og Hans Iversen 06.02.1802 fra Bjerkelien i Furnes. I 1819 flyttet Alis til Prestsæter i Furnes og jobbet som tjenende da hun giftet seg med Hans den 30.11.1827. Han hadde flere søsken som ble igjen så her finnes fortsatt slekt i Norge. Om Alis hadde noe familie bortsett fra en bror som døde veldig ung vet vi ikke. Her er noe om de fem barna.

1. Johannes f. Bjørnerudeie (1828-1907) eller John som han kalte seg etter hvert, døde 79 år gammel i Oslo, Dodge County Minnesota. Han giftet seg først i januar 1881, 53 år gammel med den 15 år yngre Margrethe Gunderson (1843-1902) fra Telemark. I august samme år fikk de tvillingene Cora Alice og Herman Gerhard. De fikk muligens ett eller to barn til. Cora Alice (1881-1968) ble gift i 1902 med Martin Olaus Senjem. Også han utvandret fra Norge. Herman Gerhard døde i 1953 i Austin, Mousse County i Minnesota. Det finnes flere etterkommere etter disse.
2. Maria f. Pinnerudeie (1831-1907) var også gift med en nordmann, Christian Poulsen Ødegaarsdeie (1831-1907). Marie døde i Minnesota. Eventuelle barn er foreløpig ikke funnet.
3. Lisbet f. Høsbjøreie (1834-1917) skiftet navn til Elisabeth. Hun døde 82 år gammel i Vernon, Dodge County i Minnesota. Lisbeth Hansen giftet seg med Andreas (Andrew) Olsen Bye fra Vardal i 1865 i Koshkonong. Familien brukte både Olson og Bye og bodde i alle år i Dodge i Minnesota. De hadde barna Alice Nelly (1866-1928), Mina O. (1867-1918), Halfdan f. 1870, Agnethe f. 1873, Karl Edward f. 1875 og Lina f. 1881. Eldstedatteren til Lisbeth, Alice Nelly, fikk 13 barn så her kryr det av etterkommere.

Bilde av BYE familiegravstein på West Saint Olaf Cemetery, Dodge County, Minnesota.. Gravsteinen har disse navnene på baksiden: Elisabeth jan. 2, 1834 – jan. 20, 1917, Andreas 8. 28. 1836- 1908 og Mina nov. 22.1867 – july 18.1918.

4. Gunnor f. Høsbjøreie (1837-1914) skiftet etter hvert navn til Jane og ble gift med Fredrick Pedersen Bergum (1839-1906) fra Kvam i Oppland. Han ble farmer. Begge døde i Dodge Co. De fikk barna Karoline Amalie (1874-1967), Hanna Pauline (1877-1972), Lovise Augusta (1879-1972), Peter Martinus (1885-1965). Hanna Pauline giftet seg med Torggrim Torgersen Mohn.
5. Agnete f. Skjellungbereie 1841 ble gift med Ole M. Hanson f. ca. 1822. De hadde en sønn Martin f. 1867 i Norge og en datter, Dorteia f. 1872 i Minnesota. Flere barn er foreløpig ikke funnet.

Furnes historielag 01.12.2024.

Ved Gunvor Brodal og Asbjørn Røsbak

Marie og Lars Midt-Holo, Ringsaker.

Mary and Lars Hollo, Albion, Wisconsin

Skrevet av Eli Skjeseth, Ringsaker historielag, august 2024.

Marie er født i 1803 på Bjørke i Veldre. Foreldrene hennes kjøpte Midt-Holo når hun var bare ett år, så der vokser hun opp. Den gangen var det to garder som la helt inn til hverandre, som het Midt-Holo, så vi kan kalle dem Holo 1 og Holo 2. Hundre år senere blir disse gardene slått sammen og kjøpt av kommunen, og siden brukt som pleiehjem og hjem for psykisk utviklingshemmede, men det er en helt annen historie. Marie vokser opp på Holo 1. På Holo 2 bor det en tenåring når hun kommer dit som smårolling. Han heter Lars, akkurat som faren til Marie.

Vi vet ikke hvordan det skjer, eller hvorfor, men når Marie har blitt tenåring selv, når hun er 19 år, gifter hun seg med Lars fra den nære nabogården. Men vi vet når bryllupet stod, det var 8. august 1822. Og vi vet året når første sønnen blir født, det er fortsatt i 1822. Så da gjør vi det regnestykket folk har gjort i

uminnelige tider; de «måtte» gifte seg. De hadde sex før ekteskapet, og Marie ble gravid. Hvordan var dette forholdet mellom Marie og Lars? Det vet vi ingen ting om, men vi kan spekulere og stille spørsmål. Lars var 16 år da han først traff bitte lille Maria. Vi må vel anta at han som andre 16-åringer på den tida jobbet hardt med jordbruket på den gården han var eslet til å ta over. Og det skjedde i 1819,. Da var Lars 32 år, en fin alder å bli sjøleiene bonde på. Men sein til å gifte seg, det må vi kunne si at han var etter den tidas skikk. Hva drev han egentlig med i de første unge år? Var han på Holo hele tida, eller reiste han lenger ut i verden? Det er grunn til å tro at han hadde det vi i dag kaller et «nettverk», det kommer fram gjennom hans mange kjøp og salg av eiendom, og hans Amerika-reise.

Hvordan var det for Marie å måtte gifte seg med den eldre naboen? Det vet vi heller ingen ting om. Men vi vet at kvinner var umyndige på denne tiden, det betydde at de ikke hadde eiendomsrett og stemmerett. Hvordan var det å bo tett på både foreldre og svigerforeldre? Å finne ut at hun var gravid, forteller det til Lars og til – mor Ahles? Å gå mellom husene på Midt-Holo med den store magen blant alle slektningene? Å stå brud? Og hva gjorde Maria i de fire åra mellom konfirmasjonen og bryllupsdagen? Jeg tror et realistisk svar er: Jordbruks- og husarbeid anno tidlig 1800-tall. Levekåra i Norge var dårlige, det var jo sult som følge av Napoleonskrigene, og noen dårlige avlings år i

denne perioden. Livet på Holo var nok ikke en dans på roser. Feiret de Norges grunnlov og løsrivelsen fra Danmark? Diskuterte de politikk? Var de forberedt på krig?

Det var to eldre ektepar på hver sin Hologard som ble besteforeldre til lille Johannes, den første i en lang rekke sønner som Marie fikk. Babyen som ble født midt i Ringsaker i 1822 ble nok oppkalt etter farfaren Johannes. Han hadde bikket 60 år nå, og var alt blitt bestefar, for Lars hadde tre søstre og en lillebror. Gamle Johannes hadde i sin tid kommet over Mjøsa fra Vardal og giftet seg med Mari, datter med arverett på Holo 2. Nå ble de føderådsfolk. Mari og Johannes skulle bo i den ene enden av et nytt våningshus, det unge gardbrukerparet i den andre. Lars og Marie skal nå forsørge dem med produktene fra gårdsdriften.

Marie blir nå den unge kona på gården, omgitt av mange nære slektninger, og flere sønner får hun, så det måtte vel være «svært» etter tidas målestokk. Sønn nr 2 døper de Lars som sin far i 1825, så kommer Anders i 1828 og Peder i 1830. Marie har blitt 4-barnsmor i en alder av 27 år, mens 4-barnsfaren Lars er 42. Men så er de inne i 1830-åra. Hva skjer? Lars selger gården! Og kjøper - og selger - og kjøper andre eiendommer. Og taper penger så det suser.

I 1837 er Marie og Lars eiendomsløse, kanskje blakke. Gutteflokken er 15, 12, 10 og 7 år gamle. Lars er en gjenganger i forliksprotokollene i Ringsaker, og har naboer og svinger til verge for en voksen mann. Det må ha vært et sosialt fall. Hva tenker Marie nå? Og hva sier hun? Er hun av det milde slaget, eller er hun eitrende forbanna så det høres? Det vet vi ingen ting om. Vi vet at familien flytter til ei lita stue i nabolaget, og senere tilbake

til Midt-Holo, men da som «inderster», dvs på nåde hos nye eiere, to på rad. Først Kindefolk og så Mengshoel-folk, altså andre ringsaksokninger. Vi må tru at begge besteforeldreparene beholdt sine føderåd, som da må ha vært en stor heftelse på garden, slik det så ofte var før velferdssamfunnet ble utviklet i vår tid.

Marie og Lars slår seg ikke til ro i sin beklemte situasjon. De drar til Christiania i 1837 og blir der i to år. Gutteflokken blir igjen på Midt-Holo, hos to sett besteforeldre, onkel og tante på nabogården og kanskje de nye eierne. Var det desperasjon som drev det etablerte paret til hovedstaden? Hva drev de med der? Kanskje de jobbet for å kunne spare til billettene til Amerika. Lå Marie våken om natta og bekymret seg?

Dette er vendepunktet i historien og grunnen til at vi snakker om denne familien i dag, snart 200 år seinere. De var nemlig de aller første fra Ringsaker som utvandret til Amerika i 1839.

La oss tenke litt på Ahles nå, Ahles fra Tokstad i Veldre, Maries mor, og mormor til guttene. Vi vet at nest yngste sønn Anders ikke blir med til Amerika. Det er en beslutning som sannsynligvis ikke har vært så liketil å ta. Og hvorfor blir han igjen? Han var 11 år. Han kan ha vært sjuk. Han kan ha vært spesielt knyttet til mormor Ahles eller noen av de andre besteforeldrene. Han kan ha fungert som ankerbarn, dvs at de gamle ville holde han tilbake slik at mor og far hans måtte la høre fra seg eller komme tilbake for å hente ham. Det gjorde de ikke, men han reiste fire år seinere og sluttet seg til familien i Wisconsin, og da reiste han med slektninger fra Vardal (vi husker at hans farfar Johannes kom derfra). Uansett – det er hjerteskjærende å

tenke på den store usikkerheten som alle involverte må ha hatt, og på den harde avskjeden for 11-åringen som stod igjen på brygga og så mor og far og alle brødrene dra ut i uvissheten.

Marie er 36 år da hun pakker sakene til Johannes 15, Lars 12 og Peder 10, og seg selv. Jeg vil tro hun pakket for gubben sin Lars på 51 også, det var nok kvinnfolkarbeid. Det var sikkert sterke restriksjoner på hvor mye de kunne ta med. Familien har samarbeidet med en annen familie i planleggingen, og de drar sammen. Det er familien Laumann fra Lillehammer. Og her kommer en annen Veldre-kvinne inn i fortellingen. Det er Grete Nielsen, datter av lensmann Nielsen, fra Stolpestad. Grete har giftet seg med glassfabrikanten Johan Laumann. De får 9 barn! Det har det til felles med Holo-familien at det går dårlig økonomisk. Glassfabrikanten taper bedriften sin og må selge alt de har, og drar i følge med Maries familie i 1839.

To år tidligere har Johan Laumann sendt sin 17 år gamle datter Augusta Charlotte til USA for å undersøke forholda der og knytte forbindelser. Tenk for et ansvar for en 17-åring. Hun kan ikke ha vært skuggredd. Hun var da sikkert redd og alene på reisa og i de to åra, det var ingen telefon å ringe hjem til mor med. Men Laumanns hadde kontakter som hjalp til. Og kvinnene i hennes familie på morssiden ser ut til å ha vært sterke og selvstendige etter tidens norm. Tanta til Augusta, Frøken Petronella Nielsen, skrev dagbøker der det går fram at hun var lesbisk og kjempet for sin selvstendighet i en tid da kvinner ikke hadde rett til eller tradisjon for å styre sin eiendom og sine saker. Hun hjalp sin 17-årige niese med reisepenger og sikkert gode råd!

Jakta Løven, en av de såkalte jaktene som seilte på Mjøsa før de første dampbåtene kom i 1860 (Foto: Mjøssamlingene)

Med tunge reisekister fulle av sengeklær, mat for 3 måneder og de verdifulle dokumentene sine tett på kroppen, stod de på kaia, vi velger å tro det var i Moelv. Vi må anta at stemningen på brygga var rimelig oppskjortet. Båten kommer sigende nordfra på Mjøsa, trossa kastes og det er folk som tar imot. Bæring og sjauing for å få alle med, og det er ikke siste gang mødrene teller opp barneflokken sin på turen!

Så dro disse 15 menneskene avgårde, sannsynligvis med en føringsbåt til Eidsvoll, landveien til Christiania, båt til Le Havre i Frankrike og endelig på seilskute til New York. Der stod hun Augusta Laumann, 19 år, blid som ei sol! Det er lett å tenke seg gjensynsgleden med en datter, en storesøster, sammen med lettelsen over å komme fram, komme seg av den trange båten, få fast grunn under føttene. Dette gjensynet kan ha fungert fortrøstningsfullt for Marie. Selv om vi reiser fra et barn, halve jorda rundt, kan vi få se våre kjære igjen. Det er faktisk mulig.

Nå kommer vi til neste kapittel i fortellingen om Marie og Lars Holo. Hvordan gikk det «over there»? Vi vet at de endte i Wisconsin etter fire års utprøving av andre muligheter. Der bygget de seg en farm fra grunnen av, i Albion, Dane county. Marie blir Mary, etternavnet blir Hollo, trolig pga engelsk uttale, de trøler fælt med tjukk L der borte. Så i stedet for tjukk L blir den dobbel.

Mer oppsiktsvekkende er det at i det utvandrerne blir innvandrere, får de et nytt kull med barn – 4 sønner til i løpet av neste 10 år. Mary ble sannsynligvis gravid på veien, kanskje allerede før avreise. Og nå kan vi jo tenke over at den yngste sønnen fra Norge var 10 år. Det var dårlig stelt med prevensjon i de dager, men de kan jo ha hatt sine mer personlige metoder. Så altså, ingen barn på 10 år i de vanskelige 30-årene, og så en ny runde med 4 barn. Mary føder sin siste gutt når hun er nesten 48 år. Høres slitsomt ut.

I 1850 er det en folketelling som viser at de to eldste norskfødte Johannes og Lars har flyttet hjemmefra. Anders har blitt Andrew og Peder har blitt Peter, de er unge menn på

21 og 22 år, og jobber på gården. Kullet med amerikanske sønner består av Fredric på 11, Martin på 7, Andrus på 4 og Otto er baby på 6 mndr. Her er det livat! I tillegg har Gamlefar Lars som nå er 63 år gammel fått seg to gardsgutter som begge er født i Norge, og Mary har hjelp inne av Gunvor på 23, også norskfødt. Det er bare 10 år siden de brøt jord og bygde hus fra grunnen av. Vi må kunne konstatere at disse 10 årene ble mer framgangsrike enn de 10 foregående. Det tyder også på at Lars ikke var en susemikkel som tapte alt han hadde i 30-åra, men at han kanskje hadde mye uflaks. I hvert fall har de to tatt utfordringene med å være innvandrere og fått mye ut av det. Detaljer vet vi lite om.

Epilog: Lille Otto gikk det ikke så bra med. Han ble stor og giftet seg med sin Agnes Jørgensen, eide 120 acres med jord. Men han tapte også penger (som sin far Lars fra Holo i Ringsaker). I følge nekrologen fra 1917 tæret tapene så på hans mentale helse at han søkte tilflukt i ensomheten i villmarka ved Koshkonong sjøen i 12 år. Han ble sågar satt i fengsel for tjuvfiske i denne perioden. Det høres litt ugreit ut for Agnes og ungene deres, også.

«The Hollo's», Mary og Lars, har etterkommere, oldebarn og så tippoldebarn og tipp-tippoldebarn, som i dag lever sine integrerte liv forskjellige steder i USA, betaler skatt og stemmer på diverse politikere.

Kilder:

Arne Haave, artikkel i årboka til Ringsaker, Veldre og Brøttum Historielag 1989

www.ancestry.com, lastet ned av Ann Kristin Elvsveen, 13. august 2024

De første utvandrerne fra Biri

av Liv Marit Haakenstad, AG®, AGL™

Anno 1845 bor det knappe 3000 innbyggere i Biri prestegjelds hovedsogn på slutten av året.¹ Snart skal flere forlate bygda for godt, og legge ut på en lang reise mot Amerika, rundt 4000 i tallet mellom 1846 og 1915. Fra nabobygda Vardal reiser omtrent like mange for samme periode.² Reisa krevde mange forberedelser – alt fra penger og forsyninger på reisa, til det de kunne trenge i det de kom til storbyen New York, og skulle ta landeveien fatt mot landsbygda i Wisconsin, som på denne tida var det forjettede land. Den første gruppa med utvandrerne seilte fra Stavanger

midt på sommeren i 1825, med utvandrerne fra området rundt byen, men snart skulle Amerikafeberen spre seg til Østlandet, der Biri var ett av stedene med nokså tidlig utvandring.³ Kanskje var det slektsforbindelser over fjellene som gjorde at de dro, kanskje var de en del av det Haugianske nettverket, kanskje hadde de hatt mulighetene for å lese en avis eller kanskje de hadde rett og slett lest Ole Rynnings bok *Sandfærdig Beretning om Amerika, til Oplysning og Nytte for Bonde og Menigmand* fra 1839? Prestesønnen fra Ringsaker hadde flyttet til Snåsa med familien i ungdommen, men døde i Beaver Creek, Illinois i 1838, kun 29 år gammel, men rakk å skrive om forholdene i USA før han døde. Hva som inspirerte dem er usikkert, men biringer hadde forlatt bygda og krysset Atlanterhavet lenge før dette. Allerede i 1823 forteller skiftet etter Anders Haavelsen Huskelhus oss at hans sønn Ole bor i Amerika.⁴ Lokalavisa Lillehammer Tilskuer⁵ skriver om Amerika på samme tid som feberen starter for fullt:

... at Penge ej har kunnet friste Een af saa Mange, især paa en Tid, da der i Udvandring til det forjættede Nordamerika er Fristelse nok selv for den, der skal betale sin Overreise didhen, endsige for den, der fritt er ankommet til et saa beleilig Sted som New York.

¹ Departementet for det Indre, 1847: 9

² Oudenstad, 1981: 1

³ Holand, 1928: 17

⁴ Tandsether, Terje, 15. februar 1823

⁵ Lillehammer Tilskuer, 22. januar 1847: 3

Det ble også sent mange amerikabrev fram og tilbake over Atlanterhavet, den tids of-fentlige informasjonsbrev om hvordan for-holdene var, enten det gjaldt i Amerika eller i hjemlandet. Brev som nok var med på å trekke mange til det forjettede land.⁶

I Biri reiste de første den 25. mai 1846 fra bygda.⁷ I kirkeboka for denne datoen er føl-gende ført opp:

- 21. Peder Olsen Brønstad, 46 ½ Aar
- 22. Syver Nilsen Galtestad, 30 Aar
- 23. Johnina Olsdatter, 31 Aar
- 24. Mathea Syversdat., 3 Aar
- 25. Even Olsen Gullord, 21 Aar

Peder skal ha hatt godt med penger, og for-fatteren Hjalmar Rue Holand (1872-1963) mener at det er han som har lagt ut reise-penger for de andre i følget.⁸ Han slo seg ned på Koshkonong-prærien i Wisconsin, som var et stort settlement i Dane County.⁹ Peder fikk kolera og døde der i 1848.¹⁰ Syver Nil-sen Galtestad reiser med familien sin til Amerika – kona Johanne og datteren Mathea. Johanne døde i 1846 på prærien i Koshko-nong, og Syver flytter senere til Eau Clair i Wisconsin, og døde der.¹¹

Peder Olsen Brønstad var gift med Erika Engebretsdatter fra Honne på Biri. Hun emi-grerte med syv barn den 12. mars 1847, og i kirkeboka står følgende i utflytterlistene:¹²

- 9. Erika Engebretsdatt. Brønstad, 40 Aar
- 10. Agnethe Pedersdat. ibid., 19 Aar
- 11. Andrine Pedersdat. ibid., 17 Aar

⁶ Haakenstad, 2013: 220-221

⁷ Biri, Snertingdal i Biri 1843-1854: f. 294 a, kb20070201640364

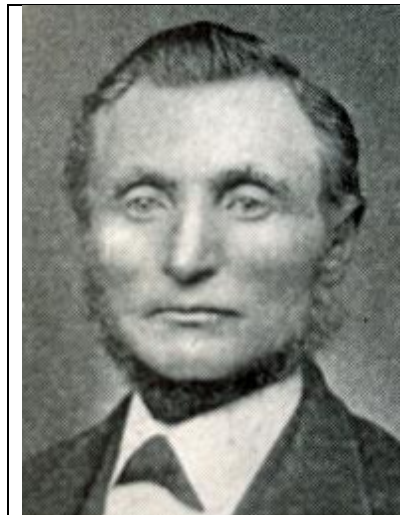
⁸ Holand, 1927: 19

⁹ Oudenstad, 1981: 113

¹⁰ Oudenstad, 1981: 113

¹¹ Oudenstad, 1981: 114

- 12. Ole Pedersen ibid., 15 Aar
- 13. Eline Pedersdat. ibid., 13 Aar
- 14. Poulina Pedersdat. ibid., 10 ½ Aar
- 15. Otto Pedersen ibid., 4 Aar
- 16. Martinius Pedersen ibid., 1 Aar

Even Olsen
Gullord
(1824-1908)

Even Olsen Gullord, født 1824, var sønn av Ole Tostensen Strandbakke og Randi Pe-dersdatter Gullord. Han kom også først til Koshkonong-prærien, men i 1848 reiste han opp Mississippi med en dampbåt, og skal ha gått av ved Coon Slough (i dag Stoddard) i Wisconsin. Han kom videre til Coon Prairie, og han tok seg ut en 160 acer stor eiendom (tilsvarer 647,5 mål) i Town of Viroqua.¹³ I 1850 giftet han seg med Helene Hansdatter Neperud, som emigrerte i 1847 med foreldre og søsken.¹⁴

Det var flere fra Biri som hadde planer om å reise til USA, og den 22. mai 1849 forlater tre generasjoner Biri:¹⁵

- 21. Gm. (gårdmann) Ole Tostensen Gull-ord, 61 Aar
- 22. Hustru Randi Pedersdtr, 61 Aar

¹² Biri, Snertingdal i Biri 1843-1854: f. 295 a, kb20070201640365

¹³ Holand 1927: 19-20

¹⁴ Biri, Snertingdal i Biri 1843-1854: f. 295 a, kb20070201640365

¹⁵ Biri, Snertingdal i Biri 1843-1854: f. 300 a, kb20070201640370

- 23. Børn Ingeborg, 28 Aar
- 24. Henrik, 22 Aar
- 25. Martha, 19 Aar
- 26. Hm (husmann) Tosten Olsen Gullord,
35 Aar
- 27. Hustru Berthe Evensd, 36 Aar
- Børn:
- 28. Regine, 10 Aar
- 29. Ole, 9 Aar
- 20. Even, 6 Aar

Even Olsen som reiste i 1846 var bror av Tosten, som reiste sammen med foreldre, tre søsken og tre barn til Amerika denne maida- gen tre år etter at Even reiste. Tosten og fa- milien bosatte seg på Town of Christiana.

Sønnen Ole, som var bare 9 år da de reiste skulle derimot spille en viktig rolle der ute på Coon Valley-prærien. Bare 21 år gammel vervet han seg i den Amerikanske borger-

Gravsteinen til Sarah og Ole Westby ved Coon Prairie Cemetery. Foto: Liv Marit Haakenstad

han fikk sin egen brigade, og avsluttet tjenes- ten i 1865.¹⁷

*Ole Tostensen Westby
(1840-1898)*

*Sarah Westby
(1840-1923)*

krigen i 1862, og tjenestegjorde i «det norske regimentet», 15de Wisconsin, der han var «fifer», altså fløytespiller.¹⁶ Senere ble han ordinans (budbringer) under oberst Heg da

Samme år giftet han seg med Sarah Dahl, og to år etterpå åpnet han sin egen forret- ning («general store») i det som senere ble kalt Westby. Da jernbanen kom til området i 1879, ble stoppet omtalt som at de skulle til «Westby'n», da de leverte varer der, og senere ble dette navnet på byen Westby.

Ole og Sarah hadde elleve barn. Han døde den 7. januar 1898, og er gravlagt ved Coon Prairie Cemetery som ligger ved Country Coon Prairie Church.¹⁸

Dette er de 3 generasjonene Tostensen, Gull- ord og Westby som skal reise fra Skibladner- brygga på Gjøvik den 15. juni 2025. Det er en gjeng i gang med å forberede arrangemen- tet og vi vil presentere mer om det i et senere nummer av *Brev hjemmefra*, men om du er

¹⁶ Holand, 1927: 134

¹⁷ Civil War Soldiers Record Database, Ole T. Westby

¹⁸ Holand, 1927: 134

Stat Bank i Westby ble oppført i 1905, og ligger rett over gata fra Dregne's Scandinavian Gifts. Ole Tostensen Westbys general store lå her inntil 1874, da han bygde en større butikk med hotell. Denne er også borte i dag.¹⁹

interessert i å være med å lage arrangement, være med Skibladner eller vil jobbe med Tostensen, Gullord og Westby-ettersommere i Amerika eller i Norge, så ta

kontakt.

Takk til

Ådne Løvstad
Björg-Karin Ringen
Karen Richmond Sherry

Kilder:

Biri, Snertingdal i Biri 1843-1854. Ministerialbok nr. 5, Biri, Snertingdal i Biri i Oppland fylke. Hentet 1. desember 2024 fra <https://media.digitalarkivet.no>

Civil War Soldiers Record Database. Ole T. Westby, 15th Wisconsin Volunteer Infantry, The Scandinavian Regiment. Hentet 1. desember 2024

fra <https://www.nagcni.org/database-record/?db=soldiers&dbr=124>

Departementet for det Indre (1847). *Statistiske Tabeller for Kongeriget Norge efter Foranstaltning af Departementet for det Indre. Ottende Række, indeholdende Tabeller over Folkemængden i Norge den 31te December 1845 samt over de i Tidsrummet 1836-1845 Ægteviede, Fødte og Døde.* Christiania 1847. Trykt hos Chr. Grøntdahl.

Holand, Hjalmar R. (1927). *Coon Prairie. En historisk beretning om Den Norske Evangeliske Lutherske Menighet paa Coon Prairie. Skrevet i anledning av dens 75-aarsfest i 1927.* Augsburg Publishing House. Minneapolis, Minn.

Holand, Hjalmar R. (1928). *Coon Valley. En historisk beretning om de norske menigheter i Coon Valley. Skrevet i anledning av kaldets 75-aarsfest i 1928.* Augsburg Publishing House. Minneapolis, Minn.

Haakenstad, Liv Marit (2013). *Slektsgranskerens guide til utvandringen 1825-1930.* Vigmostad og Bjørke.

Lillehammer Tilskuer, fredag 22. januar 1847. *Lillehammer 21de Januar.* Hentet 13. september 2024 fra https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digavis_lillehammer_tilskuer_null_null_18470122_9_7_1

Ole T. Westby. Westby, Wisconsin Remembered. Hentet 2. desember 2024 fra <http://westbyhistory.blogspot.com/2014/10/ole-t-westby.html>

Oudenstad, Halvard (1981). *Utvandringen til Amerika. Fra Biri/Snertingdal, Vardal/Gjøvik 1846-1915.* Utgitt av Gjøvik historielag.

Tandsether, Terje. *Avskrift av dødsfallmeldinger Biri 1821-1856.*

¹⁹ Ole T. Westby

Utvandringen til Amerika

Av Inger Johanne Kristoffersen

Neste år feirer vi at det er 200 år siden den første organiserte utvandringen til Amerika fant sted. Imidlertid var en del nordmenn alt på 1600-tallet mannskap på hollandske skip og flere av disse gikk i land og ble med på den nederlandske «koloniseringen» av Ny-Amsterdam på Manhattan i New York City.

I Norge var det på begynnelsen av 1800-tallet ikke religionsfrihet og yringsfriheten var begrenset. Konventikkelplakaten, som ble opphevet i 1842, forbød legfolk å forkynne, og religiøse forsamlinger var forbudt. Kvekerne følte de var et offer for disse bestemmelsene, og en som også følte at dette var urettferdig, var en som senere skulle bli benevnt som pioneren for den norske utvandring til Amerika.

Cleng Peerson

Denne mannen var Cleng Peerson*. Hans egentlige navn var Klein Pedersen, og han ble født på Lervik gård i Tysvær kommune i Rogaland den 17. mai 1783, men vokste opp på gården Hesthammer i samme kommune hvor hans foreldre var leilendinger. Foreldrene var Peder Larsen (1755-1841) og Inger Sjursdatter (1744-1814).

Cleng Pedersenhuset Kindingstad i Finnøy

I folketellinga 1801 er han innskrevet som Klein Pedersen, og han har søsteren Kari, (som senere kalte seg Caroline) født i 1789 og broren Helge, født i 1793

I 1802 var han på sesjon og han ba om å bli overført fra landforsvaret til sjøforsvaret og ble innrullert som marinesoldat. Han kan på den måten ha vært på tokt utenfor Norge og kan på den måten ha tilegnet seg språkkunnskaper som han senere kunne få god bruk for.

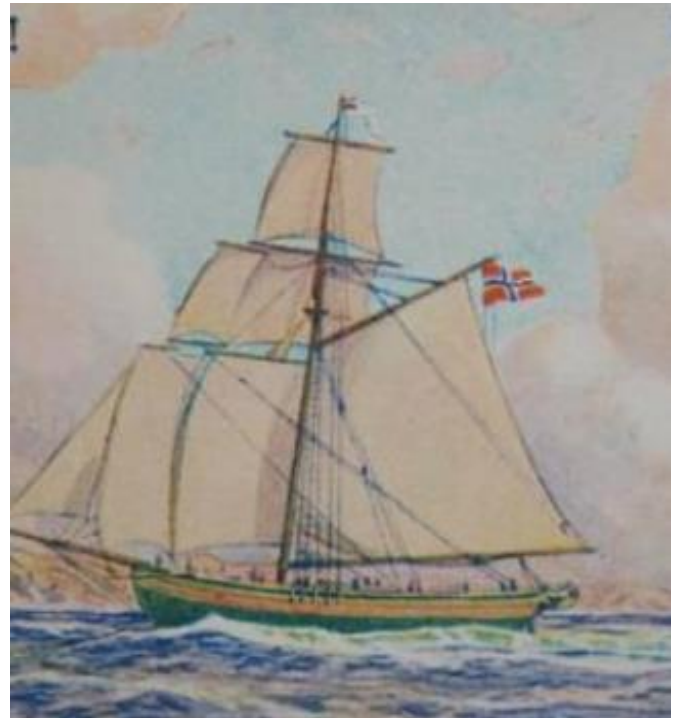
Kleng Pedersen giftet seg 2 april 1807 med den 34 år eldre Anna Cathrine Pedersdatter Sælinger (1755-1814). De bodde som husmannsfolk på Kingestadhagen. Ifølge en husmannskontrakt fra 1813, skulle han være gårdsarbeider, slåttekar og hjelpemann og yte de arbeidsplikter husbøndene påla ham. Han er ellers nevnt som snekker og jektefører. Hans kone, Anne Cathrine døde i Kingestadhagen i 1814.

Klein Pedersen var misfornøyd med flere forhold her i Norge, og i 1818 opponerte han mot altergangen i kirken. Han kom tidlig i kontakt med kvekerne og hadde stor sympati for deres synspunkter uten at han selv noen gang tilsluttet seg bevegelsen. Da kvekerne i Stavanger ba ham å undersøke forholdene i Amerika, var det en oppfordring som passet den eventyrlystne Kleng veldig godt. Sammen med Knut Olsen Eide fra Finnøy dro han over havet, gjorde seg kjent og la forholdene til rette for nordmennene. Etter tre år var de tilbake og kunne fortelle at i Amerika var det religionsfrihet og større frihet enn i Norge. Informasjonen ble godt mottatt, og snart var forberedelsene i gang til den første organiserte utvandring fra Norge.

«Restaurasjon»

«Restaurasjon» var opprinnelig en jakt, bygd i Hardanger i 1801. Den ble imidlertid ombygd til en slupp i Egersund i perioden 1815-1820. Båtens første navn var «Emmanuel»,

men etter ombyggingen ble den omdøpt til «Restaurasjon».

«Restaurasjon»

Den 4 juli 1825 seilte båten ut fra Stavanger med 52 passasjerer om bord, vesentlig kvekere eller dissenterer. En av dem, Lars Larsen Geilane fra Stavanger (opprinnelig fra Time) ble utpekt som initiativtaker for turen. Han var også en av grunnleggerne av kvekerbevegelsen i Stavanger. Han hadde i 1807 vært om bord i en båt som ble tatt til fange av englerne og – i likhet med Terje Vigen - satt i engelsk fengsel. Her hadde han kommet i kontakt med kvekere som sannsynligvis hadde fortalt om bedre forhold i Amerika og inspirerte ham til å starte den lokale bevegelsen i Stavanger.

Larsen fungerte også som kaptein om bord på «Restaurasjon» og under overfarten . nedkom hans kone med en datter, så passasjerantallet økte nå til 53 personer. Turen gikk sydover Europa til Madeira før den satte kursen over Atlanterhavet.

Den 9. oktober 1825 seilte de inn til New York hvor de ble møtt av Kleng Pedersen som hadde reist tilbake til Amerika allerede

Lake Ontario, den østligste av de store sjøene. Kendall ligger litt vest for Rochester

året før. Nå kalte han seg Cleng Peerson og sammen med noen lokale kvekere hjalp de nyankommerne. Kapteinen ble først arrestert fordi båten hadde flere passasjerer enn det de amerikanske myndigheter tillot, men ble etter noen forhandlinger raskt sluppet fri. Peerson hadde funnet et sted, Kendall, nordvest i staten New York, nær Ontariosjøen som han mente var passende og de kunne slå seg ned.

Kendall området viste seg imidlertid å være tungdrevet, så de første årene ble tunge. Det var mye slit da landet måtte ryddes for skog, og uten hjelp fra naboer og andre trossfeller, hadde de knappst nok klart seg de første årene.

Cleng Peerson var en rastløs person som ikke slo seg til ro for lengre tid noe sted. Han var stadig på vandring etter nye områder. I 1933 kom han over et område ved Fox river i La-Salle County Illinois, vest for Chicago, og flere av nordmennene flyttet dit. Dette ble også et reisemål for norske emigranter da den mere regelmessige utvandringen startet i 1836.

Ifølge folketellingen 1840, bor Cleng Peerson da i Lee, Iowa. Men i 1841 kjøper han noe land i Knix, Missouri

Cleng var flere ganger tilbake i Norge, blant annet da hans far, Peder Larsen, døde i 1841, og etter disse turene følger mange nordmenn med eller etter ham.

I 1847 sluttet han seg til det svenske kristen-kommunistiske samfunnet Bishop Hillahlgren i Henry County, Illinois og 3 september 1848 gifter seg her for annen gang med Maria Charlotta Dahlgren fra Østersund i Sverige. Det er antatt at hun døde under koleraepidemien i Bishop i 1849.

Etter dette reiste Cleng derifra, sykdomsherjet og skuffet over at fellesskapssamfunnet ikke svarte til hans forventning. Turen gikk denne gang til Texas som var blitt en delstat i USA i 1845. Noen år før hadde norske innvandrere etablert kolonier i Brownsboro og Four Mile Grove i den østlige delen av staten. Cleng skrev en lengre artikkel om Texas som sto på trykk i den norskspråklige avisen «Demokraten» den 7 september 1850. Her lovpriser han Texas med sitt klima og de gode vilkår for bosetning, vekstvilkår og husdyrhold.

Høsten 1850 flyttet Cleng Peerson for godt til Texas, først til Dallas County, men fra 1854 bi settlementet Norse i Bosque county. Der fikk hani 1857 kjøpt seg en farm på ca, 1280 dekar. I 1860 overga han imidlertid eiendommen til Ove Rossedal - opprinnelig fra Tysvær og Ove Torgersen Kjølvig fra Jelsa i Ryfylke med betingelse om at han skulle

kunne bo her, og han er nevnt som farmer her i folketellinga i 1860.

Cleng Peerson døde 16 desember 1865 i Clifton, Bosque, Texas og ble begravet på Our Savier's Lutheran Cemetery i Bosque

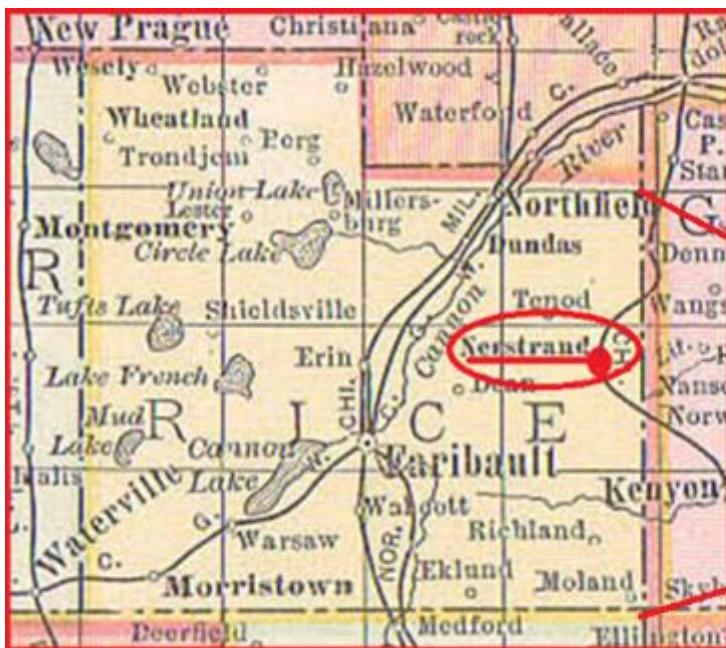

*kilder:

*Nils Olav Østrem,
Theodore C. Blegen,
lokalhistoriewiki,
Ancestry
og andre.*

Nerstrand – en liten by med ”store” mennesker

Av Dag Henriksbø

Kart (utsnitt) over Rice County 1903

Osmund Osmundson ble født 21.03.1826 i dagens Nedstrand som ligger i Tysvær kommune, Rogaland. Osmund arbeidet en tid som snekker. Deretter var han til sjøs i fem år. I 1850 utvandret han til Amerika. Han reiste med skonnerten *Rogaland* 16. mai og ankom New York 29. juni. Skipets kaptein var Gabriel Jonasen. Fra New York dro han via Erie Canal og Great Lakes til Milwaukee,

Wisconsin. Der oppholdt han seg en treårs tid fram til han i 1853 dro vestover og deltok i California Gold Rush.

I 1856 returnerte han østover igjen og slo seg ned i Wheeling Township i Rice County, Minnesota. Der kjøpte han 240 dekar land på stedet som noe senere skulle få navnet Nerstrand.

I 1857 giftet Osmund seg med Anik Viig, født 7. november 1834 i Norge. De første

årene bodde de i en tømmerhytte. I 1861 bygde de et trehus (wood-frame house) og i 1880 et romslig mursteinshus.

Familien Osmundsons mursteinshus i 1890-årene. Det fikk i 1982 plass i National Register of Historic Places.

Osmund og Anik fikk åtte barn: Andrew Bernhart, Albert Oscar, Samuel Milton, John Gabriel, Russell Edward, Esther Heline, Ambrosia Sophia og Andrew Bernhart.

I 1877 etablerte Osmund en landhandel og etter søknad fikk han 14.11.1877 opprettet Nerstrand post office, oppkalt etter hans hjemsted i Norge. Under oppveksten i Norge var Nerstrand navnet på prestegjeldet og ved innføringen av formannskapslovene 1837 ble Nerstrand herred opprettet. Navnendring til Nedstrand fant sted 1917.

Nerstrand post office holdt til i landhandelen med kjøpmann Augen H. Brøkke, født 1842 i Norge, som postmester. Postkontoret er fortsatt i virksomhet.

Minnesota and Northwestern Railroad, fra 1892 Chicago Great Western Railway, som strekker seg fra Lyle til St. Paul i Minnesota, ble bygget 1885. Jernbanelinjen gjennom Nerstrand ble etter forhandlinger med Osmundson lagt på hans eiendom. Osmundson

Brev avstemplet 2/6-1902 med RFD, type 1, rute 2. Registrert brukstid: 1901-2. Porto for brev innenlands (MN) var 2 cents fra 1.7.1885 til 1.11.1917.

Fra 1.10.1896 ble det opprettet landpoststruter (RFD = Rural Free Delivery). POD (Post Office Department) distribuerte fra 1.8.1900 duplex gummi håndstempler med initialene "RFD", navnet på postkontoret, staten og dato, samt en annulleringsenhet komponert av parallelle linjer og nummer. Nummeret i linjene betegner landpoststruten, slik at rute 1 brukte stempel med "1" osv. Landpostbudet anvendte stempelet på post mottatt på ruten for levering langs ruten. Fra 1.7.1903 opphørte tildelingen av RFD stempler.

Brev avstemplet 21/12-1917 med 4-bar, type B. Porto for brev ($\leq 1oz$) innenlands (MN) var 2 cents fra 1.7.1885 til 1.11.1917.

Kart (utsnitt) fra 1900 som viser Nerstrand i Wheeling Township.

insisterte på at stasjonen skulle gis navnet Nerstrand - og slik ble det.

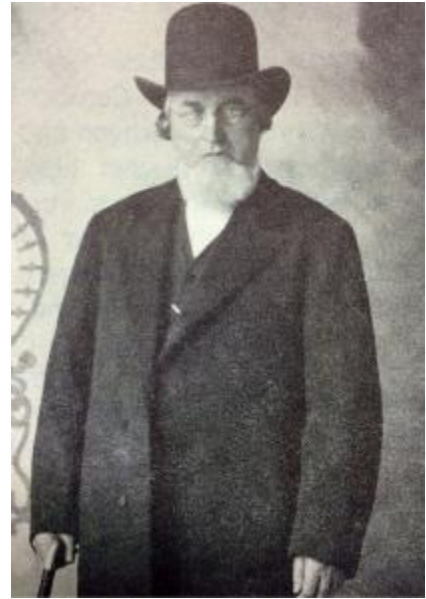
Slik vokste byen Nerstrand fram langs jernbanelinjen. Jernbaneskinnene ble senere fjernet og lagt utenfor bysentrum. Traseen gjennom byen ble deretter Nerstrand Main Street. I 1965 opphørte passasjertrafikken med jernbanen gjennom Nerstrand.

Foto som viser Nerstrand Railway Station ca. 1920.

Nerstrand ble grunnlagt i 1885 med bymessig oppdeling av arealet i gater og eiendommer m.v.. Den 30. januar 1897 fikk Nerstrand bystatus og det første rådhuset (city hall) ble bygget samme året. Det viste seg i

løpet av noen få år å være for lite og et nytt rådhus ble oppført 1907.

Portrett av Osmund Osmundson

Osmund Osmundson hadde et sterkt engasjement også utenfor lokalsamfunnet. Blant annet var han en av grunnleggerne av St. Olaf College i Northfield, Minnesota. Han ble valgt som County Commissioner (medlem av County styret) og representerte Rice County i Minnesota State Legislature (den lovgivende forsamling) 1872-1873.

Han hadde også tanke for vanskeligstilte i hjemlandet og opprettet legat som hadde til formål å hjelpe fattige på hjemstedet i Norge hver jul.

Osmund Osmundson døde 2. august 1914 og ble gravlagt i Valley Grove Cemetery, Rice County. Han kone Anik Viig Osmundson døde 26. april 1882.

Nerstrand ble et senter for det norske innvandremiljøet i Rice County. Av kjente norske innvandrere kan nevnes Thorstein Veblen, født 1857 i Wisconsin av norske innvandrerforeldre og Tosten Bonde, født 1843 i Norge. Thorstein Veblen vokste opp i utkanten av byen. Han ble en kjent sosiolog og

økonom. Han er best kjent for boken *The Theory of Leisure Class*.

Main Street ca. 1910.

Second Street 1909.

Tosten Bonde bodde like utenfor bysentrum og var en suksessfull farmer og er sentral i historien om det norske samfunnet i Nerstrand-området. Han grunnla Wheeling Mutual Insurance Company i 1876 og representerte i Minnesota State Legislature i to perioder og i to perioder som State Senator. Bonde Farmhouse gjenspeiler suksessen til tidlige norske farmere som ryddet og dyrket land i området.

Thorstein Veblen Farmstead ble et National Historic Landmark og Tosten Bonde`s farmhouse fikk i 1982 plass i National Register of Historic Places.

Nerstrand er i dag en sjarmerende småby med marginal befolkningsutvikling. Ved folketellingen i 2010 bodde det 295 mennesker i Nerstrand, mens befolkningen i 1900 var 256. Innbyggere og besøkende har lett tilgang til rekreasjon blant annet i Nerstrand Big Woods State Park og til flere minnesmerker fra den tidlige norske innvandringen i Minnesota.

Nerstrand City Hall fikk i 1962 plass i National Register of Historic Places.

Historien om familien Søren Larsen fra Hjernstad søndre i Stange som emigrerte til Amerika i 1850

Av Ola Syverinsen

Bakgrunn

Søren Larsen ble født på Dillerudeie i Stange i 1803. Faren Lars Sørensen kjøpte gården Hjernstad søndre i 1806. Søren bodde på gården fra da. Faren døde i 1809, og allerede året etter giftet moren Anne Mikkelsdatter Dillerud seg igjen. Stefaren drev gården til 1833. Da overdro han gården til Søren. Søren Larsen hadde to hel-søsken og tre halv-søsken da han overtok gården.

Hjernstad søndre i Stange

Søren giftet seg med Kjersti Engebretsdatter Vethammer i 1834. Kjersti hadde fem søsken. Søren og Kjersti satset på å drive gården for seg og sin familie. De fikk til sammen sju barn mens de bodde på Hjernstad.

Stefaren døde i 1834. Under skiftet viste det seg å bli vanskelig for Søren å komme til enighet med halv-søsknene. Det ble mange møter i skifteretten. I september 1837 ble det bestemt at Søren skulle betale 400 spd ekstra til halv-søsknene. Ekstrabeløpet måtte han låne mot pant i gården. Han fikk endelig skjøte på gården i 1840.

I 1840-årene var Søren ofte på auksjoner og kjøpte på kreditt, samtidig som lån ble gradvis dyrere. Fra 1847 sviktet også avlingene. Kreditorene kom på banen. En inkassator ordnet et større lån og kreditorene ble kjøpt ut. I 1849 var hele gården med løsøre pantsatt og Søren Larsen eide ingenting. Under oppbudsbo i skifteretten den 14. mai 1850 ble Søren Larsen Hjernstad slått konkurs.

Kartutsnitt fra Stange

Utvandret til Amerika i 1850

Etter konkursen måtte familien finne ut hvordan de skulle starte på nytt. De hadde nok trodd at de skulle komme seg igjennom

krisen våren 1850, så konkursen kom nok litt overraskende på ekteparet. Etter hvert fant de ut at de ville forsøke å starte på nytt i Amerika. De kjente til utvandringen som foregikk fra andre deler av Østlandet. Dessuten hadde «naboene» Ole Olsen Solli-Ødegaarden og Syver Knudsen Ramsæt fått utreisettillatelse fra presten den 2. mai.

Familien søkte presten om utflyttingsattest. Den 23. juli gikk denne søknaden i orden, og familien fikk tillatelse til å reise til de Nordamericanske fristater. Neste dag fikk familien utstedt pass av lensmannen.

Det begynte å haste for å komme seg til New York og videre til Wisconsin før vinteren satte inn. På denne tida tok det 6-8 uker med seilskip fra Norge til New York. Derfra tok det så omtrent en måned til Wisconsin – med dampbåt oppover Hudsonelva, videre med kanalbåt på Eriekanalen og så med dampbåt på de store sjøer til Wisconsin. Vi antar at familien dro fra Norge midt i august og var framme i Milwaukee, Wisconsin i november.

Vi vet ikke hvilket skip familien reiste med, men i kilder finner vi at familien kommer til Wisconsin i 1850, og at de slår seg ned i Rock River Settlement i Jefferson County. Vi antar at familien først kommer til Muskego ved Milwaukee og overvintrer der. Turen videre til Rock River Settlement foregår antagelig våren 1851.

Det var en strabasiøs reise for familien. Minstebarnet Severin f 2. august 1848 dør om bord på båten til Amerika, drøyt 2 år gammel. Da familien omsider hadde kommet seg til Wisconsin, dør far Søren – muligens av kolera som herjet i Muskego.

Det blir mor Kjersti som nå er 41 år og sønnen Lars på 15, som får ansvaret for at familien overlever og klarer å etablere seg på nytt i et ukjent land.

Rock River Settlement, Wisconsin

Familien kommer seg til Rock River Settlement våren 1851. Her holder de til i fire år.

De får nok god støtte og hjelp av andre nordmenn i settlementet for å komme seg på beina. Kjersti er ei sterk kvinne og Lars fungerer som familiens mannlige overhode. De bruker St John Lutheran Church i Oconomowoc som sin kirke. Denne ligger et stykke unna settlementet, men det er den nærmeste Lutherske kirken for familien.

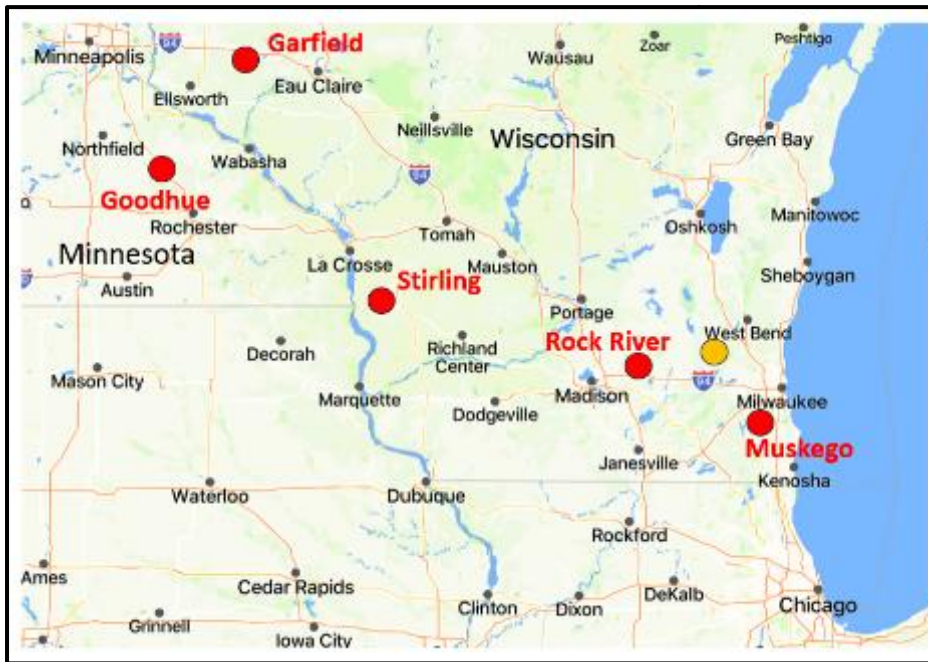

St John Lutheran Church i Oconomowoc

Engebret f 1. mars 1837 blir konfirmert i St Johns Lutheran Church den 20. mai 1852, og Anne Lovise f 4. september 1839 blir konfirmert der i mai 1854.

Den 12. juli 1854 gifter Lars seg med Birgithe Gundersdatter Homme i St Johns Lutheran Church. Birgithe f 1834 kom til Wisconsin fra Valle i Setesdal i 1844 sammen med sin far som var enkemann og fem søsken.

I 1855 drar Kirsti og Lars til Minnesota sammen med resten av familien. Det er usikkert om Engebret blir med eller om han fortsetter sitt liv i Wisconsin.

Lars (1835-1877)

Født 9 april 1835 i Stange. Kom til Wanamingo, Goodhue i 1857. I 1859 kjøpte han 160 acres prairie-land. Han ryddet og brøt opp landet og etablerte sin egen farm. Han drev denne farmen til han døde i 9. oktober 1877.

Lars var først gift med Birgithe Gundersdatter Homme i 1854 i Wisconsin. Hun var født i Valle i Setesdal. Birgithe døde 5. mai 1863 i

Wanamingo. De hadde seks barn sammen og hun døde i barselseng da sønnen Bernt ble født.

Lars giftet seg så med Anna Olsdatter Øverby i 1865. Hun var født i Hafslo utenfor Bergen. De fikk fem barn sammen. Etter at Lars døde i 1877 drev hun farmen i Wanamingo til 1893. Hun var en utmerket driver, og klarte også å «samle sammen» farmen igjen, som hadde blitt noe oppdelt til barna etter at Lars døde. Anna flyttet til Minneapolis i 1917 og døde der i 1920. Lars hadde elleve barn til sammen.

Engebret (1837-NA)

Født 1. mars 1837 i Stange. Vi har ingen opplysninger om Engebret i Minnesota.

Anne Lovise (1839-1905)

Født 4. september 1839 i Stange. Hun ble gift med Halvard Gundersen Homme i desember 1855 i Goodhue. Halvard var en eldre bror av Birgithe, kona til Lars. Anne Lovise var da litt over 16 år gammel. De drev farm i Fillmore, Minnesota i omtrent 10 år. Da solgte Halvard farmen for 3000 daler. Etter det bodde de i Iowa og Nord-Dakota. Halvard døde i McCauleyville, Wilkin Co, Minnesota i 1893, og Anne

Minnesota og Wisconsin – Emigranter fra Stange i 1850

Goodhue Co, Minnesota

Søren (1803-1850)

Døpt 11. april 1803 i Stange. Han døde på slutten av året 1850 etter at de hadde kommet til Wisconsin.

Kjersti (1809-1893)

Født 17 februar 1809 i Stange. Kjersti var ei sterk kvinne som tok ansvaret for familien etter at de kom til Amerika. Etter fire år i Wisconsin fulgte hun og barna med Lars og Birgithe til Minnesota i 1855 – først til Fillmore County, men i 1857 dro de videre til Wanamingo Twp i Goodhue Co. I mai i 1860 fikk Kjersti oversendt dåpsattester fra presten i Stange for døtrene Maren og Rikka. Da bodde de i Wanamingo. Den 4. november 1860 ble Maren og Rikka konfirmerert i Holden Lutheran Church, Goodhue Co.

I 1880 bodde Kjersti hos sin datter Rikka i West Heron Lake Twp, Jackson Co. Hun døde i Holden, Goodhue Co i 1893 – 84 år gammel.

Lovise døde samme sted 23. juni 1905. De fikk ti barn sammen.

Holden Church i Goodhue

Eline Mathea (1842-1905)

Født 4. april 1842 i Stange. Hun ble gift med Vilhelm Vilhelmsen Rønningen i 1858. Også hun var bare 16 år gammel da hun giftet seg. Mannen var født i Sannidal i Telemark i 1831. Han brukte navnet William Williamson i Amerika. De var farmere og bodde i Holden i Goodhue Co. Eline døde i 17. mars 1905 og er gravlagt på Holden Lutheran Cemetery i Kenyon, Goodhue Co. De fikk ti barn sammen.

Maren Kristine (1844-1873)

Født 22. mars 1844 i Stange. Hun ble gift med Andreas Christensen Serum i 1866. Han var født i Luster i Sogn i 1845. De var farmere i West Heron Lake i Jackson Co, Minnesota. Maren døde i 1873, da hadde de fått to barn. Begge døde i ung alder. Maren er gravlagt på Riverside Cemetery, Jackson Co Minnesota. Maren har ingen etterslekt i Amerika.

Rikka (1846-1883)

Født 29. april 1846 i Stange. Hun ble også gift med Andreas Christensen Serum i 1875. Rikka «overtok» dermed Maren sin mann etter at søsteren døde. I 1880 bor mor Kjersti sammen med familien Serum i West Heron Lake, Jackson Co. Rikka døde i 1883 og ble gravlagt på Riverside Cemetery, Jackson Co Minnesota. I 1887 var farmen til A C Serum på 320 acres. Rikka og Andreas fikk tre barn, og alle tre døde i ung alder. Rikka har ingen etterslekt i Amerika.

Severin (1848-1850)

Født 2. august 1848 i Stange. Han døde om bord på båten til Amerika, drøyt 2 år gammel.

Søren og Kjersti fikk 35 barnebarn i Amerika. Selv om ikke alle vokste opp har familien Søren Larsen som dro fra Hjermstad søndre i 1850 stor amerikansk etterslekt. Slektningene i Amerika har sine norske røtter på Hjermstad. Dagens bonde – Oskar – tar titt og ofte imot amerikabesøk på gården sin.

Oskar Hjermstad er dagens eier av gården Hjermstad søndre. Han er ikke i slekt med Søren Larsen Hjermstads familie. Mellom 1850 og 1893 er det tre eiere av Hjermstad søndre. Oskar sine oldeforeldre kjøpte gården i 1893. Fra da har gården gått i arv i slekten. Oskar har også selv slekt i Amerika.

Siste sia - Venneforeningen og Museet

Aktiviteter 2025

Slektsverksted på Statsarkivet i Hamar

Lesesalen på Statsarkivet i Hamar er åpen hver onsdag fra januar til april. Åpningstid er kl. 11:00 - 19:00. Statsarkivet ligger i Lille Strandgate 3, Hamar.

Følgende onsdager: 9.1, 16.1, 23.1, 30.1, 6.2, 13.2, 20.2, 27.2, 6.3, 13.3, 20.3, 27.3, 3.4, 10.4 og 24.4

Venneforeningens Slektsforskerkvelder på Museet

Vi stiller opp på Museet etter avtale, kl. 18-20.

Alle er velkomne til å avtale tid.

Årsmøte for 2024

Torsdag 27. februar 2025, kl. 18.30 – 21.00

Møt opp!

Evt. frasingelse av verv innen 28. januar til valgkomiteens leder Einar Volla, tlf. 468 14 896

Det blir stor aktivitet i Venneforeningen i 2025. Har du lyst til å være med på aktiviteter – meld fra til leder Bjørg-Karin Ringen, e-post bjorin1002@gmail.com eller tlf. 926 67 305

Historisk spel på Museet med Tor Karseth

Urpremiere torsdag 26. juni 2025. Forestillinger lørdag 28. juni og søndag 29. juni.

Historisk opplevelsestur med Skibladner

Søndag 15. juni 2025:

Lillehammer kl. 09, Moelv kl. 10.30, Gjøvik kl. 11.30, Tingnes kl. 12.30, Brumunddal kl. 13.30, Hamar kl. 14.30, Atlungstad kl. 14.55 og Eidsvoll ca. kl. 18.00